

УДК 371.4(510)

DOI <https://doi.org/10.31392/2311-5491/2019-70.7>

Ван Юечжи

УРОКИ МУЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ У ВАЛЬДОРФСЬКІЙ ШКОЛІ КИТАЮ

У статті проаналізована роль вальдорфської педагогіки у світі. Розглянуте питання розвитку вальдорфських шкіл Китаю, зокрема розвиток музичного виховання у вальдорфських початкових школах КНР. Був проаналізований закон, який дозволяє розповсюдження приватних закладів у КНР, тому що вальдорфські школи належать до приватних закладів. Проаналізовано методику навчання у вальдорфських початкових школах Китаю та виявлено роль музичного виховання у початковій школі. Визначено мету та зміст навчання музики у вальдорфських школах не лише Китаю, а й по всьому світу. Було з'ясовано, що у вальдорфських початкових школах Китаю займаються за програмами, які були прийняті вальдорфськими асоціаціями по всьому світі, та Китай не є винятком. Розглянуті музичні інструменти (дзвіночки вітру, ліра, віолончель, скрипка, бамбукова флейта, п'ятитональний карільон), на яких грають у вальдорфській початковій школі Китаю. Було виявлено, що у початковій вальдорфській школі Китаю учні грають на традиційних китайських інструментах та вивчають традиційні китайські пісні або національні китайські пісні. Окрім пісень та гри на національних музичних інструментах, учні початкової вальдорфської школи у Китаї навчаються традиційним китайським танцям. Але незважаючи на те, що у вальдорфській початковій школі учні приділяють більше уваги вивченню культури Китаю, учителі намагаються також приділяти достатньо уваги вивченню класичних творів відомих композиторів та класиків світу та навчаються гри на класичних музичних інструментах, які є за програмою вальдорфських шкіл по всьому світу. Все це пов'язано з тим, що вальдорфський рух є відомою організацією і слід дотримуватись певних вимог у навчанні. Отже, можна зробити висновок, що у вальдорфській початковій школі Китаю навчаються за інтегрованою програмою, яка адаптована до східної культури та менталітету.

Ключові слова: музичне виховання, вальдорфська педагогіка, Р. Штайнер, вальдорфська школа, початкова школа, урок музики, музичні інструменти, Китай.

Реформування системи освіти, зокрема початкової освіти, зумовлено прагненням інтеграції у світовий освітньо-науковий простір. Вітчизняна система освіти також змінюється на краще. Акцент у навчанні робиться на отриманні якісних знань, вивченні іноземних мов, пізнанні та розкритті дитини як особливості через вивчення музики. Навчання повинно допомогти дитині розкрити усі найкращі якості, які природа дала при народженні. Дитина має бути здоровою як фізично, так і духовно, і психологічно. Музика звертається до людини, та людина розуміє її мову своєю душею. У музиці присутні три області, а саме: область почуттів, область споріднення думки та область, яка має відношення до руху, – ритм. Вивченню музики у Китаї приділяють багато уваги не лише у державних школах, а й у приватних. Дитину почали розглядати не як увесь соціум, а як особистість, яка повинна проявляти себе, розкривати свій внутрішній світ, володіти музичними інструментами та бути сміливою. Все це притаманно вальдорфській освіті. Останні десятиріччя вальдорфські школи активно поширюються по всьому світі, і Китай не є винятком [3].

Питанням важливості вивчення музики у Китаї почали цікавитися нещодавно. Вальдорфська педагогіка для Китаю є новою хвилею. Для Китаю це є нетрадиційна форма навчання, але дуже цікава, яка швидко поширилась та набирає актуальності.

Робіт, присвячених вальдорфському навчанню, у Китаї майже не існує. Є декілька статей таких дослідників, як І. Джонсон («Класове створення»), А. Александрі («Вальдорфська середня школа у Китаї»), Х. Геррі «Довгий березень на отримання ліцензії вальдорфської школи») тощо. У своїх статтях автори розглядають досвід вальдорфського навчання на Заході.

Мета статті – розглянути питання вивчення музичного виховання у вальдорфських школах КНР

У ХХІ столітті якість на отримання знань лише зростає. Навчання повинно допомогти дитині розкрити усі найкращі якості, які природа дала при народженні. Дитина має бути здоровою як фізично, так і духовно, і психологічно. Таку мету у навчанні переслідує Рудольф Штайнер, який є засновником вальдорфської педагогіки. Вальдорфська педагогіка почала поширюватися світом у кінці 1960 років. Спочатку вальдорфська педагогіка здобула розповсюдження на Заході, а після цього в Індонезії, Японії, Китаї, Непалі тощо. Починаючи з 1979-х років, у світі розпочався «вальдорфський бум» [2].

Розповсюдження вальдорфської педагогіки розпочалося у Китаї з 1994, коли була проведена національна конференція у Тайвані щодо заснування перших вальдорфських дитячих закладів, коли Бен та Тхань Черрі, учителя вальдорфської школи Боураль у Австралії, приїздили до Китаю. Мета їх поїздки полягала у розповсюдженні ідей навчання, які дуже відрізняються від традиційного китайського навчання [2].

У школах навчання проводиться за програмами заходу. Як і в державних, так і в приватних школах, а вальдорфські школи належать саме до приватних шкіл, предмети поділяються на основні та додаткові. До основних предметів відносять письмо, читання, малювання, трудове навчання, фізкультура, музика, іноземна мова, природа, математика. До додаткових предметів відносять драму, історію, біологію, науку, мистецтво, театр, живопис, скульптуру тощо [2].

Китайці вважають, що вальдорфські школи у майбутньому переростуть кількість державних шкіл. Як кажуть дослідники, один рік у Європі – це один місяць у Китаї. І це дійсно так і є. У 2011 році у Китаї вже налічувалось 51 вальдорфська школа, а три роки потому вже було 75 шкіл і більш 300 дитячих садків [4].

Викладання музики є невіддільною частиною навчання у вальдорфській школі. Можливо, це і відрізняє вальдорфську і конфуціанську освіти. Штайнер сказав, що коли діти малі, коли їм вісім або дев'ять років, найбільш необхідним для їх розвитку є середовище «добра» і «любові». Таким чином, дітям молодшого шкільного віку ми повинні забезпечити люблячу атмосферу і передати їм живий спів. Коли діти все ще знаходяться на скрутному етапі, їм не дуже корисно давати музику з компакт-дисків, адже краще не використовувати звук технологічних продуктів для дітей на цьому етапі. Діти, слухаючи красиву музику, будуть розвиватися, а не емоційно та розумово «вмирати» [3].

Для кращого розуміння принципів вальдорфської освіти ми повинні розуміти погляди Штайнера. Одного разу він сказав, що найважливішим є спів та музика. По-перше, музика дуже важлива, і головне, що ми маємо зробити, щоб культивувати дитячу музичність – це співати з дітьми. Дорослі, які з'являються в житті своїх дітей, повинні щодня співати перед своїми дітьми. Деякі педагоги говорять, що коли мати вагітна, вона повинна співати часто, так щоб плід у животі міг слухати і відчувати вібрацію, яку приносить спів. Музика та гра на музичних інструментах відіграють велику роль у вальдорфській педагогіці. Ще в дитсадку діти щодня співають традиційні пісні залежно від пори року та свята. Релігійні свята також щедро супроводжуються піснями, наприклад, свято ліхтариків, свято Весни, Великдень, свято Миколая, Різдво... [3; 4]

У вальдорфській школі урокам музики приділяють багато уваги. Сьогодні більш важливим стає давати можливість переживати її як щось, що присутнє в людині з самого початку. Це означає те, що музичне виховання здійснюється і на інших уроках (на основному уроці, під час викладання іноземних мов тощо), а не лише на уроках музики [1].

У школі з першого класу є урок музики, на якому діти самі вчать грати на лірі, супроводжувати себе під час співу, komponувати свої перші пісні. Завдяки пентатонічній лірі одразу виходить гармонійна мелодія. Таким чином були запропоновані п'ятиступінчасті і п'ятитонові пісні, які надають дитині тепле, відкрите, необмежене почуття спокою. На уроках музики використовують і інші музичні інструменти: бамбукова п'ятитональна флейта, п'ятитональна карільону, дзвіночки вітру тощо – ці музичні інструменти притаманні китайській аудиторії. Діти в цей час не повинні слухати і грати тональну, сильно голосну музику, адже вона дратує психіку дітей. Навпаки, музика повинна бути настільки м'яка, легка, красива, аби піднімати настрій та краще розвивати серце і дух маленьких дітей на цьому етапі [3; 5].

Приблизно у віці 11 років учнів починають знайомити з духовими інструментами, але це повинно відбуватися не раніше цього віку, оскільки для гри на духових музичних інструментах у дітей повинні бути гарно розвинені легені. Дуже важливо, щоб усі діти мали можливість спробувати, тому що струнні інструменти проводять музику через наше тіло і слух. Але у китайській вальдорфській школі переносять уроки гри на струнних інструментах до третього, а частіше до п'ятого класу.

У вальдорфських школах Китаю, де є гарне матеріальне та фінансове забезпечення, учні вже у третьому класі можуть почати навчання гри на краватці чи віолончелі, розпочинаючи з першого семестру, тому що в останній семестр другого класу розпочали учні вивчати тільки високий свист, і за програмою це не підходить для зміни одного інструменту на інший. Коли учні розпочинають заняття струнними інструментами в третьому класі, один вчитель може мати невелику групу дітей, що навчаються на віолончелі, а інші учителі навчають дітей гри на скрипці. Перевага цього полягає в тому, що в ансамблях четвертого і п'ятого класу учні можуть мати бас віолончелі, щоб урізноманітнити можливості дітей [4].

Приблизно півгодини на тиждень відводиться на індивідуальний урок, переважно один-на-один (учитель – учень), але таке буває дуже рідко через обмежене фінансування, тоді учитель проводить заняття один-на-два, один-на-три (учитель та два або три учні). У наступному семестрі четвертого класу вступ до оркестрового ансамблю повинен очолювати вчитель музики в класі, оскільки вчителі окремих класів не обов'язково мають досвід приведення цілих уроків. Оркестрові ансамблі повинні бути згруповані відповідно до їхньої здатності змішувати і збігатися, щоб діти могли грати з іншими учнями, чия здатність краща. Таким чином, учителя залучають дітей до співпраці один з одним, що також є невіддільним складником китайського суспільства [3].

У п'ятому і шостому класах учні, які грали на струнних інструментах два-три роки до цього, продовжують грати. Ті діти, які не мають здібностей грати на струнних музичних інструментах або у яких не достатньо розвинені легені, не грають. Дерев'яні духові інструменти, такі як флейта і одиночна труба для гобоя (бронзові інструменти вимагають більшої ємності легень). Ці інструменти не потребують дискримінації слуху, однак духові інструменти все ще мають тонкі відмінності звуку, які контролюються потоком повітря, яке вдихається. Вплив дуже малий, і дитина може розвинути таку скрупульозну точність слуху через кілька років. Вибір музичних інструментів може бути й іншим, наприклад, маримба, придатна для дітей з сильним ритмом і гарною координацією, але ударні інструменти, такі як джазові барабани, маленьким дітям не підходять [3].

Такий музичний інструмент, як віолончель, також може бути включений в перелік музичних інструментів, на яких діти грають в п'ятому і шостому класах. Дитина, яка навчалася гри на скрипці, має основні зді-

бності розрізнення звуків, але обробка звуку фортепіано недостатньо деталізована. Отже, ці діти продовжують гру на скрипці та фортепіано для того, щоб приймати участь у шкільному оркестрі. Грі на віолончелі не навчають у третьому та четвертому класах через такі причини: сама віолончель велика і важка, отже, дуже важко для маленьких дітей тримати її; діти повинні навчитися читати середньо-частотні спектри, які їм ще важко розпізнавати через їхній малий вік [3].

Після того, як діти гарно навчаються грати на скрипці або віолончелі, починаючи з шостого класу, можна вводити гру на гітарі. Продовжувати гру на гітарі можна до 14 або 15 років. Після цього, коли діти навчаються відчувати ритм, у віці 15 або 16 років можна спробувати увести такі музичні інструменти, як барабани або джазові барабани [5].

У китайській вальдорфській школі уроки музики тісно пов'язані з традиціями китайського народу та їх життям. Дуже важливо, щоб діти мали змогу вивчати музичні інструменти або музику, що належить до власних культурних традицій, мали більш повне розуміння музичного та звукового світу Сходу та Заходу. Таким чином, у державних китайських школах діти навчаються грати на фортепіано. Але Штайнер вважає, що фортепіано не підходить для гри дітьми, що їм ще рано вчитися грати, тому що фортепіано є механічним інструментом, оскільки після натискання пальцем клавіші звук з'являється автоматично, на відміну від співу або гри на флейті чи дудочці, коли музику роблять своїми власними силами, тобто своїм власним тілом, а саме необхідно використовувати силу власних пальців, щоб натиснути та витягти перший правильний звук. У цьому випадку правильність звуку залежить тільки від дитини, від її старань та уважності [3].

Ще один вид діяльності на уроках музики у вальдорфській початковій школі це спів у хорі. Співати діти розпочинають з першого класу і співають у хорі протягом усього навчання у школі. Ми не можемо з упевненістю сказати, що спів у шкільному хорі є лише у вальдорфських школах [1]. У державних школах Китаю співам у хорі приділяють багато часу.

Висновки. З'ясовано, що оволодіння музичними навиками у вальдорфській початковій школі сприяє позитивному розвитку дитини, а саме збагачує її душу та впливає на увагу дитини. Отже, якщо розглядати розвиток музичної освіти у вальдорфській початковій школі Китаю, то можна зробити такий висновок: розпочинаючи навчання у вальдорфській школі Китаю у першому класі, учні навчаються слухати пісні, потім вони поступово повторюють за вчителем, таким чином навчаючись співати. Після цього у другому або третьому класі школярі розпочинають навчатися грі на музичних інструментах. Першим музичним інструментом є флейта. У віці десяти років або у третьому класі учні розпочинають гру на струнних інструментах (це може бути гра на віолончелі або на скрипці) та на духових інструментах. Зверніть увагу на те, що в усіх вальдорфських школах (не лише Китаю) учні обов'язково навчаються грі на музичних інструментах. Особливістю навчання музики у вальдорфських школах Китаю є те, що учителі долучають гру на традиційних китайських музичних інструментах.

Використана література:

1. Іонова О.М. Вальдорфська педагогіка: теоретико-методологічні аспекти. Харків, 1997. 300 с.
2. Ionova E.N., Lakhmotova Y.V. Question of learning English in the Waldorf schools of China. *Virtus*. 2017. Pp. 109–111.
3. 易晓明, 朱小蔓. 初论秩序感的教育价值及其教育建构. *教育研究*. (І. Шаомін, Джу Сяо. Виноградна лоза. *Педагогічні дослідження*) 1998.
4. 海: 华东师范大学出版社. (Сюе Сяохау. Поняття альтернативних шкіл. *Східно-китайський педагогічний університет*) 2005.
5. 德鲁道夫. 阿恩海姆. 艺术与视知觉. 成都: 四川人民出版社. (Р. Арнеім. Мистецтво і візуальне сприйняття. Ченду: *Народна преса, Сичуань*) 1998.

References:

1. Ionova, O.M. (1997) *Waldorfs'ka pedagogika: teoretyko-metodologichny aspekt*. [Waldorf pedagogy: theoretical and methodological aspects] : Kharkiv. 300 s.
2. Ionova, E.N., Lakhmotova, Y.V. (2017) *Putannya navchannya angliys'koyi movy v Val'dorfs'kuh shkolah Kytayu* [Question of learning English in the Waldorf schools of China]: *Virtus*. Pp. 109–111.
3. Shaomin' I., Dzhui Siao (1998) *Vynogradna loza. Pedagogichni doslidzhennya* [Grape vine]: *Pedagogical research*.
4. Sue Siaohua (2005). *Ponyattya alternatyvnyh shkil. Shidno-kytayskiy pedagogichniy universitet*. [The concept of alternative school. East-China pedagogical university].
5. Arneim R. (1998). *Mystectvo ta vizual'ne spryiniattia*. Chendu, Narodna pressa. Sichuan'. [Art and visual perception. Chendu, National press. Sichuan].

Wan Yuezhi. Music education lessons at the Waldorf schools of the PRC

The article analyzes the role of Waldorf pedagogy in the world. Also was considered the issue of the development of Waldorf schools in China, and especially music education in Waldorf primary schools of the PRC. The law was analyzed, which provides for the development of private schools in China, because Waldorf schools belong to private institutions. The teaching methodology in Waldorf elementary schools in China is analyzed and the role of music education in elementary schools is indicated. The purpose and content of teaching music in Waldorf schools were formulated not only in China, but throughout the world. It was found that Waldorf elementary schools are engaged in a program that has been accepted by Waldorf associations around the world and China is no exception. Were examined Musical instruments (wind bells, lyre, cello, violin, bamboo flute, five-toned carillon), which are played in the Waldorf elementary school in China. It was determined that in Waldorf elementary school,

students play traditional Chinese instruments and study traditional folk Chinese songs and national Chinese songs. In addition to studying songs and playing national musical instruments, students from the Waldorf elementary school of China learn Chinese national and folk dances. But, despite the fact that students pay more attention to studying the culture of China, teachers also try to pay more attention to studying the classical compositions of world famous composers and classics and learn to play classical musical instruments in classical Waldorf schools. All this is due to the fact that the Waldorf movement is a well-known organization around the world and therefore it is necessary to adhere to certain requirements in training. It can be concluded that in the Waldorf elementary school of China, children study according to an integrated program that is adapted to the eastern culture and eastern mentality.

Key words: music education, Waldorf pedagogy, R. Steiner, Waldorf schools, elementary school, music lessons, musical instruments, China.

УДК 372.461

DOI <https://doi.org/10.31392/2311-5491/2019-70.8>

Варварук М. М.

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ДО НАВЧАННЯ ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Аналізується стан готовності майбутніх педагогів до навчання діалогічного мовлення учнів початкової школи. Автор підкреслює, що сучасний розвиток педагогічної науки в Україні вимагає інноваційних підходів до системи підготовки фахівців початкової школи. Формування педагогів нового типу можливо лише за умов переорієнтації та вдосконалення шляхів, методів, засобів, технологій у навчально-виховному процесі педагогічних закладів вищої освіти. Розглянуто феномен «діалогічне мовлення» яке трактується, як комунікативний акт, в якому має місце зміна ролей мовця і слухача. Уточнено, що вітчизняні науковці розглядали його як мовлення, яке підтримується всіма учасниками. Його не планують, а спрямованість і результати визначаються певною мірою окремими висловлюваннями і репліками учасників, їх взаємними зауваженнями і побажаннями. Наголошується на важливості процесу діалогізування як складного психологічного акту, в якому основа формування висловлювань у співрозмовників неоднакова. Автор зазначає, що перший учасник оцінює комунікативні можливості партнера, актуалізує мовленнєвий намір і тему. Другий – сприйнявши мовленнєве повідомлення, аналізує його і вимовляє свою репліку. Автор стверджує, що співрозмовник повинен: повідомити інформацію, запросити її у партнера, повернути увагу до певного об'єкта чи події, висловити емоції тощо. Уточнено, що компоненти ситуації, в межах якої відбувається діалог, знаходяться в постійному русі, що несе за собою зміну стимулів протягом одного акту діалогічного спілкування. З'ясовано, що ситуація спілкування включає в себе обстановку, в якій протікає розмова, відносини між співрозмовниками, мовленнєве спонукання і процес діалогізування. Акцентовано увагу на тому, що сьогодні потребує розроблення принципово нових підходів до розвитку системи початкової школи. Доведено, що діалог є комунікативним актом, в якому має місце зміна ролей того, хто говорить, і того, хто слухає. Автор виявляє рівні обізнаності майбутніх вчителів початкової школи з видами діалогічного мовлення та визначає їх місце в навчальному процесі за допомогою проведеного анкетування. Визначено перспективи подальших досліджень у даному напрямі.

Ключові слова: готовність, зв'язне мовлення, діалогічне мовлення, майбутні педагоги, молодші школярі.

В Україні проблема підготовки майбутніх учителів особливо загострилася в умовах розбудови Нової української школи та переходом до ринкової економіки. Саме тому сучасний розвиток педагогічної науки в Україні вимагає інноваційних підходів до системи підготовки фахівців початкової школи. Формування педагогів нового типу можливо лише за умов переорієнтації та вдосконалення шляхів, методів, засобів, технологій у навчально-виховному процесі педагогічних закладів вищої освіти.

У лінгводидактичних і методичних студіях обґрунтовуються окремі аспекти мовної, мовленнєвої, методичної підготовки вчителів (О. Біляєв, М. Вашуленко, Н. Волошина, А. Грищенко, С. Караман, Л. Мацько, В. Мельничайко, Л. Мірошніченко, В. Пасинок, М. Пентилюк, М. Плющ, П. Хропко, В. Шуляр та інші). Українськими вченими розглянуто шляхи формування мовної особистості студентів і школярів (Г. Богін, Л. Паламар, Л. Струганець, Т. Симоненко та інші).

Разом з тим у вітчизняній педагогіці відсутні наукові праці, в яких обґрунтовувалася б система професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи в сучасних соціокультурних умовах. З огляду на це актуальною є проблема підготовки вчителя початкової школи в єдності культуромовної особистості і професійно-компетентного фахівця-дослідника, в якого сформовані мовно-мотиваційна, комунікативно-інформаційна, операційно-діяльнісна готовність до творчої педагогічної, наукової та самоосвітньої діяльності. Вдосконалення професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи з урахуванням компетентнісно-орієнтованого підходу є важливим чинником впливу на якість особистісної культури, навчально-пізнавальної, науково-дослідної діяльності, навчально-пошукових і педагогічних практик в умовах педагогічного закладу вищої освіти.

Як показує аналіз наукових досліджень, нині педагогічні університети здійснюють фахову підготовку студентів на основі інноваційних підходів. Водночас у процесі підготовки виявляється низка невідповід-